

обговорення. У такий спосіб створюється своєрідний потужний банк даних емоційних реакцій, підсвідомих пріоритетів потенційного електорату (не випадково організатори цих телепрограм, як правило, запрошують до студії осіб, які за віком, статтю, соціальним статусом, національністю, політичними поглядами є своєрідним зрізом, соціополітичним портретом України). Спираючись на ці дані, політики потенційно можуть ефективно за допомогою нейромаркетингу корегувати свої виступи, імідж, гасла, рішення, позиції тощо. Зрештою, і такий варіант може бути прийнятний, адже чим краще суб'єкти політичного процесу будуть володіти політичними технологіями і чим ці технології будуть досконалішими, тим цивілізованіше будуть відбуватися виборчі кампанії і політичне життя, політична практика загалом.

Список використаних джерел

1. Бебик В. М. Менеджмент виборчої кампанії: ресурси, технології, маркетинг / В. М. Бебик. – Київ: МАУП, 2001. – 216 с.
2. Колесников О. Перспективи застосування адресних технологій електоральної комунікації в Україні [Електронний ресурс] / О. Колесников. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2009_2/visnik_st_18.pdf
3. Королько В. Г. Основы публич рилейшенз / В. Г. Королько. – М., К., 2003. – 528 с.
4. Кочубей Л. О. Виборчі технології: Навч. посіб. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2008. – 332 с. [Електронний ресурс] / Л. О. Кочубей. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/bookscontent.php3?b=23&c=589>
5. Малкин Е., Сучков Е. Политические технологии / Е. Малкин, Е. Сучков. – М.: Русская панорама, 2006. – 680 с.
6. Петров О. В. Социологические пиар-технологии в политике / О. В. Петров. – К., 2007. – 288 с.
7. Полуэктов В. В. Полевые и манипулятивные технологии. Настольная книга менеджера избирательных кампаний / В. В. Полуэктов. – М.: «Русская панорама», 2003. – 464 с.
8. Филатов А. С. Электоральное поведение и политические технологии. Как добиться успеха на выборах / А. С. Филатов. – Симферополь: Partner, 2002. – 304 с.

References

1. Bebyk V. M. Menedzhment vyborchoi' kampanii': resursy, tehnologii', marketing / V. M. Bebyk. – Kyi': MAUP, 2001. – 216 s.
2. Kolesnykov O. Perspektivy zastosuvannya adresnykh tehnologiy eλεκtoral'noi' komunikacii' v Ukraїni [Elektronnyj resurs] / O. Kolesnykov. – Rezhym dostupu: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2009_2/visnik_st_18.pdf
3. Korol'ko V. G. Osnovy pablik rileyshenz / V. G. Korol'ko. – M., K., 2003. – 528 s.
4. Kochubej L. O. Vyborchi tehnologii': Navch. posib. – K.: Ukraїns'kyj centr politychnogo menedzhmentu, 2008. – 332 s. [Elektronnyj resurs] / L. O. Kochubej. – Rezhym dostupu: <http://www.politik.org.ua/vid/bookscontent.php3?b=23&c=589>
5. Malkin E., Suchkov E. Politicheskie tehnologii / E. Malkin, E. Suchkov. – M.: Russkaja panorama, 2006. – 680 s.
6. Petrov O. V. Sociologicheskie piar-tehnologi v politike / O. V. Petrov. – K., 2007. – 288 s.
7. Polujektov V. V. Polevyje i manipuljativnye tehnologii. Nastol'naja kniga menedzhera izbiratel'nyh kampanij / V. V. Polujektov. – M.: «Russkaja panorama», 2003. – 464 s.
8. Filatov A. S. Jelektoraln'oe povedenie i politicheskie tehnologii. Kak dobit'sja uspeha na vyborah / A. S. Filatov. – Simferopol': Partner, 2002. – 304 s.

Makarenko L. P., Ph.D. Political Sciences, Doctoral student of Political Science Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kyiv), Liliya876@mail.ru

Trends in communications election

The article deals with the prospects of targeted electoral technologies, the growing role of direct communication in the struggle for votes. There are a lot of talks about election campaign and election technologies. The subject of study is mainly political advertising, which is carried out through the media and represent various techniques manipulation of voters. The author believes that in the condition of high level of distrust to politics and politicians there is a need to find other ways

to communicate with voters. Satisfy the society in the nearest time will be able technologies of direct work with voters, which include agitation «door to door», meeting the candidate and his proxies with voters, pickets, phone callings, collecting signatures, orders, wishes. As an alternative, less optimistic scenario is possible: manipulation will rise to a higher level, the impact on the consciousness becomes refined and discreet.

Keywords: electoral process, electoral targeted technology, «door to door» agitation, meeting with voters of the candidate, pickets, phone callings, collecting signatures.

Makarenko L. P., кандидат политических наук, доцент, докторант кафедры политических наук, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), Liliya876@mail.ru

Тенденции развития избирательных коммуникаций

Рассматриваются перспективы развития адресных избирательных технологий, увеличения роли непосредственных коммуникаций в ходе борьбы за голоса избирателей. Сегодня об избирательных кампаниях и избирательных технологиях говорят и пишут очень много. Но предметом изучения являются преимущественно политическая реклама и агитация, осуществляемые посредством СМИ и представляют собой разнообразные техники манипулирования сознанием избирателей. Автор считает, что в условиях высокого уровня недоверия к политике и политикам возникает потребность в поиске иных способов коммуникации с избирателями. Удовлетворить общество в ближайшее время смогут, разве что, технологии прямой работы с избирателями, включающие в себя агитацию «от двери до двери», встречи кандидата и его доверенных лиц с избирателями, пикеты, телефонный обзвон, сбор подписей, приказов, пожеланий. Как вариант, возможен и менее оптимистичный сценарий: манипулирование поднимется на более высокий уровень, влияние на сознание станет изычным и незаметным.

Ключевые слова: избирательный процесс, адресные избирательные технологии, агитация «от двери до двери», встречи кандидата с избирателями, пикеты, телефонный обзвон, сбор подписей.

* * *

УДК 502:327.7

Кирик В. Л., кандидат політичних наук, доцент, Військовий інститут Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), khyiko.m@gmail.com

КОНЦЕПТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Розглядаються концептуальні параметри «сталого» розвитку як теоретичної розробки проблем перспективи розвитку людства, її походження, сутність, еволюцію.

Ключові слова: сталий розвиток, екологічна криза, екологічна політика, глобалізація.

Катастрофічний стан усіх планетарних систем (атмосфери, гідросфери, літосфери, біосфери) першочерговим завданням поставив необхідність пошуку шляхів та засобів виживання людства, стабілізації екологічної ситуації. Загальновідомими в контексті пошуку екологічної парадигми співжиття людини і природи стали наукові праці М. Абіха, В. Вернадського, Д. Габора, Е. Гертнера, А. Гора, О. Джарині, Ж. Дорста, Р. Дюбо, П. Ерліха, І. Коломбо, Б. Коммонера, Е. Ласло, М. Медоуза, М. Месаровича, Г. та Е. Одумів, К. Паавера, Р. Парка, Е. Пестеля, А. Печчеї, П. Тейяр де Шардена, Я. Тінбергера, А. Урсула, Б. Уорда, Дж. Форреста, Г. Хейллінга, В. Хьосле.

Досить плідно в контексті забезпечення сталого розвитку суспільства працюють українські вчені: В. Андрущенко, Г. Балюк, Г. Білявський, О. Васюта, В. Вербицький, Т. Галушкіна, Т. Гардашук, М. Горін, Б. Данилишин, М. Демчишин, К. Дергачова, С. Камінський, А. Качинський, М. Кисельов, О. Кіндратець, В. Крисаченко, Л. Мельник, Г. Марушевський, Я. Мовчан, В. Мокрий, М. Ожелечко, С. Позняк, Л. Руденко, А. Сальнікова, С. Семенець, А. Сіленко, С. Степаненко, А. Толстоухов,

О. Таріко, М. Хилько, І. Черваньов, С. Чумаченко, В. Шевчук, А. Яцик та ін.

У виробленні важливих концептуальних підходів до обґрунтування сталого екорозвитку велику роль відіграв «Римський клуб», який у 70–х роках ХХ ст. гостро поставив проблеми глобальної екологічної кризи і подальшого розвитку людства. В перших доповідях клубу провідна роль відводилась науково-технічним аспектам екологічних проблем, що досить виразно відображено в праці групи М. Медоуза «Межі зростання», та в наступних доповідях – «Людство на поворотному рубежі» М. Месаровича і Е. Пестеля, «Перегляд міжнародного порядку» Я. Тінбергена. Поглиблений розвиток екологічної проблематики мав місце в моделі «Глобальні обмеження і новий погляд на розвиток», розробленій групою японських вчених під керівництвом І. Кайя; латиноамериканській моделі дослідження шляхів вирішення глобальних проблем країнами, що розвиваються, створеній під керівництвом А. Еррери; моделі «Цілі глобального розвитку» (керівник Е. Ласло), в якій відображено необхідність перебудови системи цілей і орієнтирів соціального прогресу; розробці Д. Габора з ін. «За межами епохи марнотратства», А. Пестеля «За межами зростання», А. Печчеї «Людські властивості»; доповіді І. Боткіна та ін. «Нема меж навчанню», праці А. Гора «Земля у рівновазі. Екологія і людський дух» та ін. – суттєве місце приділяється соціальним і культурним передумовам пом'якшення екологічної ситуації.

Це стимулювали розвиток як неформального «зеленого руху», так і створення відповідних державних (міністерств, агентств по охороні природи) і міжнародних (ЮНЕСКО, ЮНЕП) органів і організацій, на які покладено регулювання діяльності в галузі природокористування, що й увінчалось прийняттям у 1972 р. на Першій всесвітній конференції по навколишньому середовищу міжнародних природоохоронних принципів (Стокгольмська декларація) і створенням спеціального органу – Програми ООН по навколишньому середовищу (ЮНЕП). У 1983 р. ООН створила Всесвітню Комісію по навколишньому середовищу і розвитку, якою було розроблено затверджену Генеральною Асамблеєю ООН у 1987 р. «Всесвітню стратегію охорони природи». У звіті цієї Комісії «Наше спільне майбутнє» вперше в міжнародних документах було використано термін «Sustainable development», який в українському перекладі інтерпретується як «сталі розвиток» [1; 2].

Комісія Брундтланд визначила сутність поняття «сталого розвитку» двома ключовими моментами: принципом справедливості для прийдешніх поколінь (збереження для них природних ресурсів) і комплексним прийняттям рішень (врахування екологічних обмежень при прийнятті економічних рішень). Комісія зазначила, що загальною ідеєю стратегії сталого розвитку є необхідність інтегрування екологічних та економічних підходів у реальних діях, що передбачає як інституційні угоди на всіх рівнях, так і зміну стратегічних державних пріоритетів. Програму сталого розвитку Комісії Брундтланд було підтримано в цілому ряді наукових досліджень і звітів міжнародних організацій, а також на Конференції по навколишньому середовищу та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.) [3] та Йоганнесбургу (2002 р.) [4].

Поглиблене теоретико–практичне вивчення феномена сталого розвитку стосовно до умов України завершилося

розробкою проекту «Концепції сталого розвитку України» (1996).

Під «сталім» розуміється такий розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу і не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Сталі розвиток містить у собі два ключових взаємозалежних моменти:

- поняття *потреб*, у тому числі пріоритетних (необхідних для існування найбідніших верств населення);
- поняття *обмежень* (обумовлених станом технології й організацією суспільства), що накладаються на здатність навколишнього середовища задовольняти нинішні і майбутні потреби людства.

Концепція сталого розвитку відповідно до доповіді Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє», ґрунтується на п'ятих основних принципах:

1. Людство здатне додати розвитку стійкий і довгостроковий характер, для того, щоб воно відповідало потребам нині живучих людей, не позбавляючи при цьому майбутні покоління можливості задовольняти свої потреби.

2. Наявні обмеження в області експлуатації природних ресурсів відносні. Вони пов'язані з сучасним рівнем техніки й соціальної організації, а також зі здатністю біосфери справлятися з наслідками людської діяльності.

3. Необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість реалізовувати свої надії на більш благополучне життя. Без цього сталі і довгостроковий розвиток попросту неможливі. Одна з найголовніших причин виникнення екологічних й інших катастроф – убогість, що стала у світі звичайним явищем.

4. Необхідно погодити спосіб життя тих, хто має у своєму розпорядженні великі засоби (грошові і матеріальні) з екологічними можливостями планети, зокрема щодо споживання енергії.

5. Розміри і темпи зростання населення повинні бути узгоджені з мінливим продуктивним потенціалом глобальної екосистеми Землі.

Особливо підкреслюється динамічний характер стійкого розвитку. Відзначається, що воно являє собою не незмінний стан гармонії, а скоріше процес змін, у якому масштаби експлуатації ресурсів, напрямок капіталовкладень, орієнтація технічного розвитку й інституційних змін погодяться з нинішніми і майбутніми потребами.

Важливими кроками до концепції сталого розвитку були обговорювані в працях Римського клубу «концепція динамічного росту», «концепція органічного зростання», «концепція динамічної рівноваги».

Загальне для всіх цих підходів – зіставлення глобальної економічної системи з живим організмом, що особливо яскраво проявився в «концепції органічного зростання».

Кількісний приріст не грає ролі в еволюції живих організмів або біологічних систем. Головне місце тут належить життєвій силі і здатності до виживання, тобто якісному удосконаленню і пристосуванню до навколишнього середовища. Органічне зростання приводить до динамічної рівноваги, тому що живий, зрілий організм постійно оновлюється.

Суспільством, що досягло стану динамічної або сталої рівноваги, є таке суспільство, яке у відповідь на зміну

внутрішніх і зовнішніх умов здатне встановлювати нові, відповідним цим змінам рівноваги як усередині себе, так і в межах середовища свого місцезнаходження.

Концепція сталого розвитку не могла б стати настільки розповсюдженою, якби не було відповідних передумов, як у надрах традиційної науки, так і в житті. Головною передумовою стали грандіозні зміни, що відбулися у світі в середині ХХ століття. Якщо колись ареною економічного зростання були лише кілька країн Європи і Північної Америки, то тепер у засноване на єдиних принципах світове господарство виявився включеним практично увесь світ.

Відомо, що модель розвитку, що застосовувалася слаборозвинутими країнами орієнтувалася на досягнення економічної ефективності. Вважалося, що тільки ефективність економічної системи здатна прокласти шлях до загального процвітання і покінчити з нерівністю як у межах окремо взятої країни, так і у світовому масштабі. Однак неодноразово вказувалося на надзвичайно низьку ефективність економічної системи промислово розвинутих країн, засновану на непропорційно високих витратах природних ресурсів.

Виникла необхідність починати конкретні дії в широких масштабах, дії, що узгоджені на світовому рівні. Парадигма розвитку перемістилася у бік урівноваженого зростання, що у явній формі враховувала соціальні цілі (особливо задачу скорочення чисельності бідних верств населення) і надавала їм таке ж значення, як і економічній ефективності.

Ще одною основною задачею розвитку став захист навколишнього середовища. До початку III тисячоліття була накопичена велика кількість інформації, яка свідчила про те, що деградація навколишнього середовища є серйозною перешкодою для економічного розвитку. Вказувалося на те, що зневага до екологічних проблем не можна виправдати необхідністю вирішувати інші удавані більш невідкладними задачами.

Таким чином, концепція сталого розвитку з'явилася в результаті об'єднання трьох основних позицій: економічної, соціальної й екологічної. Відповідно до них нерідко говорять про три цілі сталого розвитку: екологічної цілісності, екоефективності й екосправедливості.

З економічної точки зору концепція сталого розвитку ґрунтується на визначенні доходу, який має на меті вказати людям, скільки вони можуть споживати, не роблячи себе при цьому біднішими. Але тут безпосередньо впливає ключове для концепції стійкого розвитку значення економічно оптимального використання обмежених природних ресурсів. Обмеженість ресурсів давно вже усвідомлюється як фундаментальний економічний факт. Однак висновок про фактичну небезкоштовність «дарових благ природи» був зроблений тільки в рамках концепції сталого розвитку.

Важливо підкреслити, що саме економічний підхід є стрижнем концепції сталого розвитку. У той же час концепція сталого розвитку дозволила по-новому поглянути на саме поняття «економічна ефективність». Більш того, з'ясувалося, що довгострокові економічні проекти, при здійсненні яких приймаються до уваги природні закономірності, зрештою виявляються економічно ефективними, а здійснювані без врахування довгострокових екологічних наслідків – збитковими.

Концепція сталого розвитку соціально орієнтована. Вона спрямована на збереження соціальної й культурної

стабільності, у тому числі на скорочення числа руйнівних конфліктів. У глобальних масштабах бажано також зберегти культурний капітал і більш повно використовувати практику сталого розвитку, що мається в культурах, що не домінують. Для досягнення сталості розвитку сучасному суспільству прийдеться створити більш ефективну систему прийняття рішень, що враховує історичний досвід і заохочує плюралізм.

Саме усвідомлення першорядної важливості рішення соціальних проблем з'явилося поштовхом до створення Римського клубу і, у кінцевому рахунку, до виникнення самої концепції сталого розвитку.

Без справедливого розподілу ресурсів і можливостей між усіма членами людського суспільства сталий розвиток неможливий. Досягнення гідного життя і добробуту для всіх громадян світу повинно стати головною метою світового співтовариства. Для сталого розвитку в першу чергу необхідне створення рівноправного суспільства на усіх без винятку рівнях людської організації. Деякий гарантований мінімальний рівень життя повинний бути невід'ємним правом будь-якого громадянина.

Разом з тим виникає питання про соціальний максимум – верхню межу, за якою споживання і марнотратство стають неможлими і навіть злочинними. Ключовими виявляються не ті або інші темпи зростання, а розподіл доходів, що ховається за ними. Матеріальний достаток приносить із собою проблеми в такій же, якщо не більшій мірі, що і бідність.

Розвитком соціальної складової концепції сталого розвитку стала фундаментальна ідея дотримання прав майбутніх поколінь. Природні ресурси Землі є загальною спадщиною всього людства, включаючи як нині живучі, так і майбутні покоління. Для сталого розвитку цей постійний резервний фонд повинен передаватися з покоління в покоління як можна менш виснаженим і забрудненим.

З екологічної точки зору сталий розвиток повинен забезпечувати стабільність біологічних і фізичних систем. Особливе значення має життєздатність локальних екосистем, від яких залежить глобальна стабільність усієї біосфери в цілому. Більш того, поняття природних систем і ареалів помешкання можна розуміти широко, включаючи в них створене людиною середовище, таке, наприклад, як міста. Основна увага приділяється збереженню здатностей таких систем до змін, а не збереження їх у деякому «ідеальному» статичному стані. Деградація природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища і втрата біологічної розмаїтості скорочують здатність екологічних систем до самовідновлення.

Концепцію сталого розвитку слід відрізнити і від «екстремістських» еколого-економічних концепцій, зокрема від різних концепцій екоопії – теорії вслякого обмеження економічного розвитку. Основні напрями концепції екоопії – повернення до природи, біологічна і культурна розмаїтість, прості технології, повне відмовлення від науково-технічного прогресу. Вибір такого типу економічного розвитку безсумнівно позначиться на зниженні життєвих стандартів суспільства, тому він видається малореальним. Сучасні західні стандарти якості життя і споживання просто неможливо поширити на все людство. Збереження біосфери, таким чином, не може бути самоціллю сталого розвитку. Його мета – *виживання людини як біологічного виду*. У той

же час усе більше число людей усвідомлює, що саме подальше існування людства буде неможливим, якщо деградація природного середовища перевищить якийсь, поки невідомий критичний рівень.

Здійснюваний в гармонії з навколишнім середовищем розвиток може сприяти як задоволенню цілого ряду насущних потреб людей, так і зміцненню власної основи розвитку. Давно замічена очевидний взаємозв'язок між продуманістю дій у відношенні навколишнього середовища і рівнем місцевого виробництва продовольства. Це говорить про принципову можливість практичної реалізації концепції сталого розвитку.

Разом з тим, роботу над створенням концепції сталого розвитку не можна вважати завершеною. На сьогоднішній день не існує навіть загально визначеного визначення сталого розвитку. Нерідко підкреслюється складність практичного застосування концепції сталого розвитку.

Проте, практичній реалізації концепції сталого розвитку у світі приділяється все зростаюча увага. Цим питанням була присвячена Конференція ООН по навколишньому середовищу і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992). На ній міжнародним співтовариством був прийнятий програмний документ по реалізації концепції сталого розвитку. Цьому ж була присвячена Спеціальна сесія Генеральної асамблеї ООН (23–27 червня 1997 року). Свої програми переходу до сталого розвитку мають багато країн світу.

Значна увага питанням практичної реалізації концепції стійкого розвитку останнім часом приділяють багато міжнародних організацій, насамперед ООН і Всесвітній банк. У 2000 році співробітництво з міжнародними організаціями продовжувалося під егідою виконання прийнятої на 19-й спеціальній сесії Генеральної Асамблеї ООН Програми дій по реалізації Порядку денного на XXI століття.

У 2002 року в Йоганнесбурзі (ПАР) близько 100 глав держав і 60000 делегатів брали участь у Всесвітньому самміті по стійкому розвитку «World Summit on Sustainable Development». Даний форум був присвячений 10-літній річниці Самміту Землі в Ріо-де-Жанейро [5, с. 118].

Прийняття етики сталого розвитку залежить від необхідності перегляду моральних цінностей і своєї поведінки. Суспільство повинне підтримувати і пропагувати цінності, запропоновані новою етикою і відкидати ті, котрі суперечать екологічно розумному способу життя, і не формують екологічну культуру через екологічну свідомість кожного індивіда і всього людства в цілому.

Таким чином, розглянувши основні етапи і напрямки формування концепції сталого розвитку, підсумовуючи виділимо три положення, що найбільше повно характеризують сучасний її стан:

1. Сучасна проблематика взаємодії культури і природи (точніше, зміна сприйняття людиною реальності через зняття антагонізму між цими категоріями) у практичному плані проявилася в створенні теорії сталого розвитку, що розглядається керівництвом державних і економіко-політичних установ як «керівництво до дій». При великому різноманітті її приватних виражень, вони принципово сходяться у визнанні домінування двох принципів: необхідності поступального розвитку людства або приватних культур (при цьому цілі розвитку можуть бути зовсім різними) і реальному розумінні обмеженості

ресурсів подальшого росту й усвідомленні небезпеки традиційно спрощеного відношення до природних ресурсів як до невичерпних.

2. Концепція сталого розвитку дозволяє окреслити проблемне поле сучасного політичного, економічного, соціального, духовного (у цілому – культурного) пошуку, пов'язаного з перебудуванням гармонічної системи, орієнтованої на ці цілі і, що складається з великої кількості конкретних елементів, що забезпечують їхнє досягнення. При цьому можна говорити про можливі принципові варіанти існування цієї системи як універсальної (застосовної до кожної, за рідкісними винятками) культурної ситуації і до будь-якого цивілізаційного досвіду, або як дискретної, що «дробиться» на безліч конкретних шляхів гармонізації, що вибудовуються кожною культурою, кожною етнічною, соціально-економічною або державною спільнотою.

3. Постановка питання про врахування у контексті сталого розвитку особливостей відносин до природи в історичному (вертикальному) або культурно-своєрідному (горизонтальному) зрізах, ставить нас перед необхідністю шукати ключ до розуміння сутності зазначеного механізму, що гармонізує, на основі виявлення особливостей сприйняття природи, ступеня активності відносин до неї, характеру і спрямованості взаємодії в системі «Людина–Природа».

Список використаних джерел

1. Програма дій «Порядок денний на XXI століття». – К.: Інтелсфера, 2000. – 360 с.
2. Наше общее будущее. Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию. – М.: Прогресс, 1989. – 376 с.
3. Конференция ООН по окружающей среде и развитию (Рио-де-Жанейро, июнь 1992 года). – Новосибирск, 1992. – 62 с.
4. Толстоухов А. В. Глобализация. Владе. Еко-майбутне / А. В. Толстоухов. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. – 308 с.
5. Хилько М. І. Екологізація політики / М. І. Хилько. – К.: ВАДЕКС, 2014. – 344 с.

References

1. Programa dij «Porjadok dennij na XXI stolittja». – K.: Intelsfera, 2000. – 360 s.
2. Nashe obshhee budushhee. Doklad Mezhdunarodnoj komissii po okruzhajushhej srede i razvitiju. – M.: Progress, 1989. – 376 s.
3. Konferencija OON po okruzhajushhej srede i razvitiju (Rio-de-Zhaneiro, ijun' 1992 goda). – Novosibirsk, 1992. – 62 s.
4. Tolstouhov A. V. Globalizacija. Vlada. Eko-majbutnje / A. V. Tolstouhov. – K.: Vyd. PARAPAN, 2003. – 308 s.
5. Hyl'ko M. I. Ekologizacija polityky / M. I. Hyl'ko. – K.: VADEKS, 2014. – 344 s.

Kirik V. L., candidate of political sciences, associate professor, Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), khytko.m@gmail.com

The concept of sustainable development

Conceptual Options «sustainable» development as a theoretical development problems of human development prospects, its origin, nature, evolution.

Keywords: sustainable development, environmental crisis, environmental policy, globalization.

Kirik V. L., кандидат политических наук, доцент, Военный институт Киевского национального университета им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), khytko.m@gmail.com

Концепт устойчивого развития

Рассматриваются концептуальные параметры «устойчивого» развития как теоретической разработки проблем перспективы развития человечества, его происхождения, сущность, эволюцию.

Ключевые слова: устойчивое развитие, экологический кризис, экологическая политика, глобализация.

* * *